

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

УДК 159.92

**ДИНАМІКА ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ
ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Артемова Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент

Стратегія сучасної вищої освіти в цілому і підготовки психологів зокрема втілюється у принциповій спрямованості змісту і форм навчального процесу на пріоритет особистісно-орієнтованих технологій, міра ефективності яких істотно залежить від того, як широко представлена в них людина у її різноманітній суб'єктності і суб'єктивності, враховані її психологічні особливості, перспективи їх розвитку. В реалізації гуманістичної парадигми в професійному навчанні має враховуватися не тільки вузькопрофесійний, але й особистісний розвиток. Потрібно найбільшу увагу приділяти, насамперед, розвитку ціннісно-мотиваційному сфери особистості, базовими складовими якої є смислові утворення [1, 48].

Наші дослідження переконливо свідчать про те, що в процесі професійної підготовки відбуваються зміни ціннісно-смислової сфери студентів. Операційно динаміка ціннісно-смислової сфери полягає в зростанні рівня розвитку, найважливішими показниками якого є підвищення когнітивної складності навчально-професійного простору; збільшення ступеню інтегрованості образу Я; розширення індивідуального світогляду; зростання ролі цінностей у смисловій регуляції життєдіяльності.

Гуманістична орієнтація професійної підготовки психологів сприяє гармонійному розвитку особистості, центром якого виступають ціннісно-мотиваційні доміанти, що визначають спрямованість особистості, її духовність. У структурі професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів виокремлено психологічні (локус контролю, спрямованість, потреба у досягненнях, особливості мотивації та смисложиттєвих орієнтацій) та аксіологічні (змістовні особливості ціннісних орієнтацій) компоненти [2, 9].

Для розв'язання поставлених завдань нами було використано комплекс теоретичних та експериментальних методів: теоретико-методологічний аналіз проблеми дослідження; лонгітюдне і порівняльне дослідження; анкетування, Тест особистісних конструктів Дж.Келлі (ТОК), опитування, методика граничних смислів Д.О.Леонтьєва, методика "Ціннісний спектр" Д.О.Леонтьєва; контент-аналіз, метод експертних оцінок.

До складу значимих цінностей першокурсників входять спілкування, допомога іншим, пізнання нового, любов, матеріальний добробут. Для старшокурсників найбільш значимі такі цінності, як гуманізм, здоров'я,

високий соціальний статус, любов, визнання й повага людей. Найбільш важливим на даному етапі життя для студентів першого курсу є “спілкування”, “наявність справжнього друга”, “добре вчитися”. Старшокурсники вважають важливим “знайти гарну роботу”, “створити сім’ю”, “самореалізуватися”. Оцінюючи різні сторони своєї навчальної діяльності, студенти першого курсу не задоволені своїми знаннями, здатністю до самостійної роботи, старшокурсники – нестачею практики, зайвим академізмом, відірваністю теоретичних знань від повсякденного життя, тобто орієнтація на “знання” у ході навчання змінюється орієнтацією на конкретні “навички”, технології. Крім оволодіння практичним досвідом, студенти виділяють в якості висунутих цілей наступні аспекти: когнітивний (“одержати всі необхідні знання”, “участь у тренінгах”, “займатися наукою”); самооцінний (“стати самостійним”, “особистісне зростання”); життєвий (“знайти роботу”, “вирішити свої проблеми”, “визначитися з галуззю інтересів”). Таким чином, структура значимих цінностей більшості опитаних містить у собі духовні цінності (пізнавальні, гуманістичні), соціальні цінності (соціальних досягнень, поваги); найменш значимі цінності матеріальні, що, можливо, пояснюється особливістю системи професійної підготовки.

У результаті теоретико-методологічного аналізу та експерименту нами було розроблено комплексну стратегію дослідження динаміки ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів. Психодіагностична модель дослідження базується на психосемантичному та якісно-феноменологічному підходах і дозволяє оцінити такі параметри, як розробленість і когнітивна складність навчально-професійного простору, ступінь інтегрованості образу “Я”, розвиненість індивідуального світогляду, ціннісний спектр життєвих явищ. У сукупності результати вимірів по використаних методиках репрезентують особливості розвитку ціннісно-сислової сфери особистості майбутнього психолога в порівнянні на різних етапах навчання у вузі (на першому і четвертому курсах). У першокурсників домінує групоцентричний та егоцентричний рівні, а до п’ятого курсу спостерігається перехід до гуманістичної орієнтації. Характер виявлених розходжень узгоджується з припущенням про можливий вплив процесу навчання на розвиток ціннісно-сислової сфери студентів. Оволодіння професією, підвищення інформованості в галузі психології стимулюють процеси усвідомлення смислів, їхньої рефлексії, розширюють контекст осмислення власних дій, розвивають внутрішній світ.

Результати проведеного аналізу вказують на наявність безпосереднього зв’язку між змістом ціннісних орієнтацій та комплексом особистісних та професійно-важливих якостей, якими забезпечується

процес підготовки майбутнього практичного психолога. В процесі професійного навчання сформовані професійні цінності інтегруються до складу ціннісно-сислової сфери особистості, яку поглиблено будемо досліджувати з метою успішного професійного становлення майбутніх практичних психологів.

Список використаних джерел:

1. Вілжжаніна Т.А. Динаміка образу “Я” студентів-психологів // Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології: Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 35-річчю наукової та педагогічної діяльності академіка С.Д.Максименка. – Т.1 – К.: Міленіум, 2002. – С.46-49.
2. Ямницький, О. В. Особливості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх практичних психологів : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 - пед. та вік. психол. / О. В. Ямницький ; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса : 2016. – 19 с.

УДК 37.015.31:159.932:001

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Базиліук Оксана, здобувач ОС «магістр», РДГУ

Керівник: Павелків Р.В., доктор психологічних наук, професор

На сьогодні, в умовах стрімкого інформаційного розвитку в усіх сферах суспільства постала потреба в творчій, ініціативній особистості, яка не лише буде спроможна віднайти своє місце в сучасному світі, але й сприяти його вдосконаленню. Виховати таку особистість може педагог, який перебуває в творчому пошуку, продукує оригінальні ідеї, приймає нестандартні рішення у розв'язанні педагогічних проблем, адекватно реагує на необхідність у нових підходах і нових продуктах, дослідник, здатний перебудувати свою діяльність відповідно до змін і вимог суспільства.

Творчий потенціал – це особливий динамізм усіх якостей і властивостей особи, здатних реалізуватися у конкретному творчому акті. Мить реалізації творчого потенціалу, залучення особистості до творчої діяльності пов'язана з механізмом внутрішньої активності суб'єкта, його творчою активністю, яка є основою вияву всіх потенційних сил людини. Вона ґрунтується на спроможності здійснювати внутрішні наміри (цілі, задуми), тобто здатності самореалізуватися. Творча активність

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету